

tekst **Eelco Schaap**

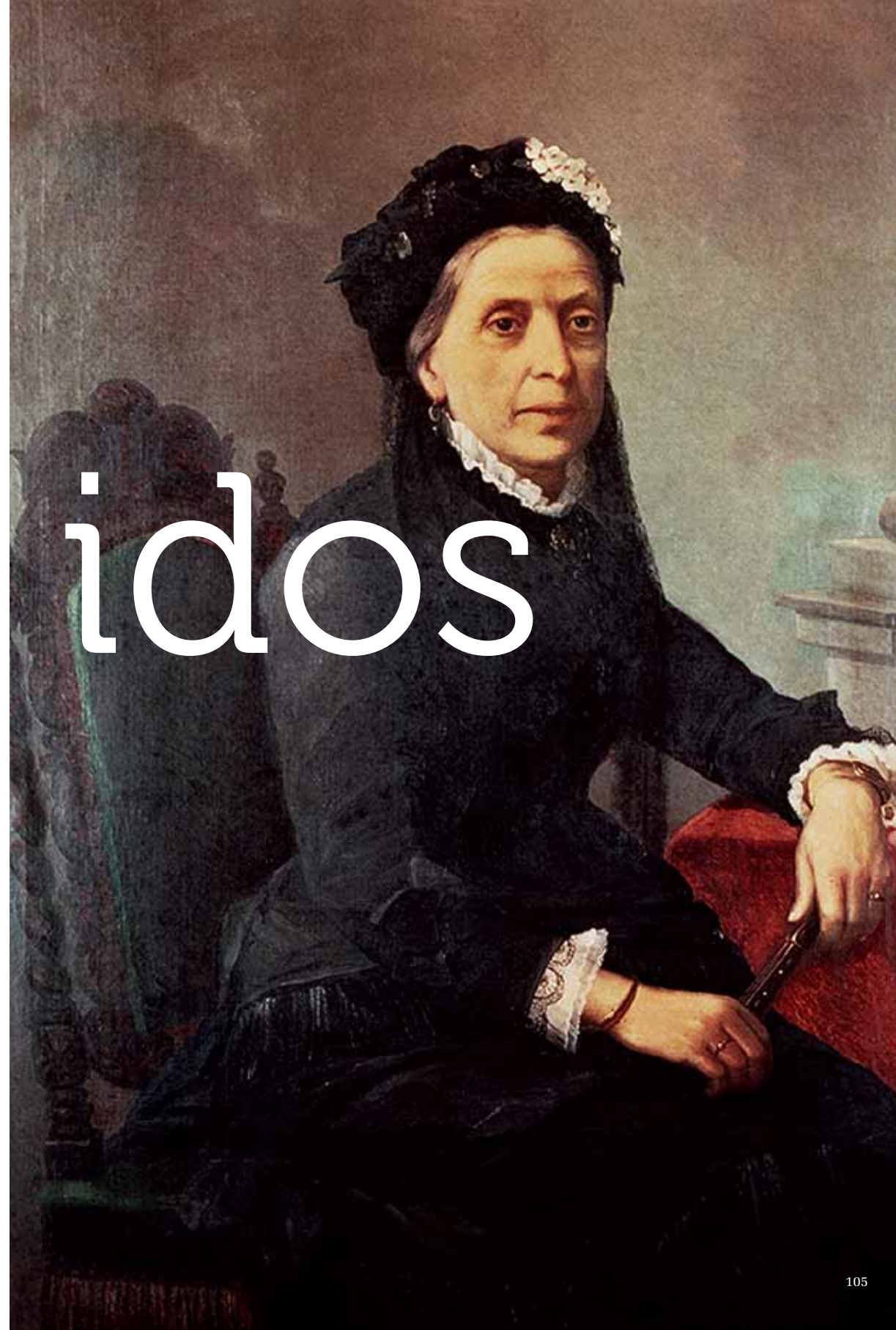
De meeste Portugezen kennen de kleurrijke vriendschap tussen Dona Antónia Ferreira en Josef James Forrester, ook al vind je hem niet terug in de geschiedenisboekjes. Hun liefdesgeschiedenis speelt zich af in het Victoriaanse tijdperk, aan de Douro in hartje Portugal.

Amigos Color

De lege fles Dona Antónia Ferreira-port weeg ik losjes in mijn hand. In mijn andere hand hef ik het glas en toost op deze Grande Dame van de port. Een beetje dronken moet je zijn om te toosten op deze markante vrouw. Ze vestigde in 1857 haar Dourowijn-imperium. Ik zal vertellen waarom je juist op haar moet toosten. En op haar geliefde Joseph James Forrester natuurlijk. De lege fles heeft hun ziel losgelaten en ik geef me gewonnen.

De dramatiek en grandeur in de levens van deze geliefden is groot, vooral omdat hun liefde nooit echt tot bloei kwam. Op de achtergrond speelt de ontwikkeling van de portvallei, de Douro, een grote rol. Het zijn twee unieke mensen: een ambitieuze Schot, handelaar, chroniqueur en ontdekker, en de gedreven en ook zeer opvallende vrouw, die haar Dourowijn-imperium en eigen portmerk goed heeft weten uit te bouwen. Hun relatie is ook het tableau vivant van de ontstaansgeschiedenis van de portwijnen, de eerste DOC ter wereld. Die appellation, de beschermde herkomstaanduiding, is eigenlijk helemaal geen Franse vinding, maar is ontwikkeld door Marquis of Pombal, die in 1756 de Douro Wine Company is begonnen en tevens het productiegebied

idos

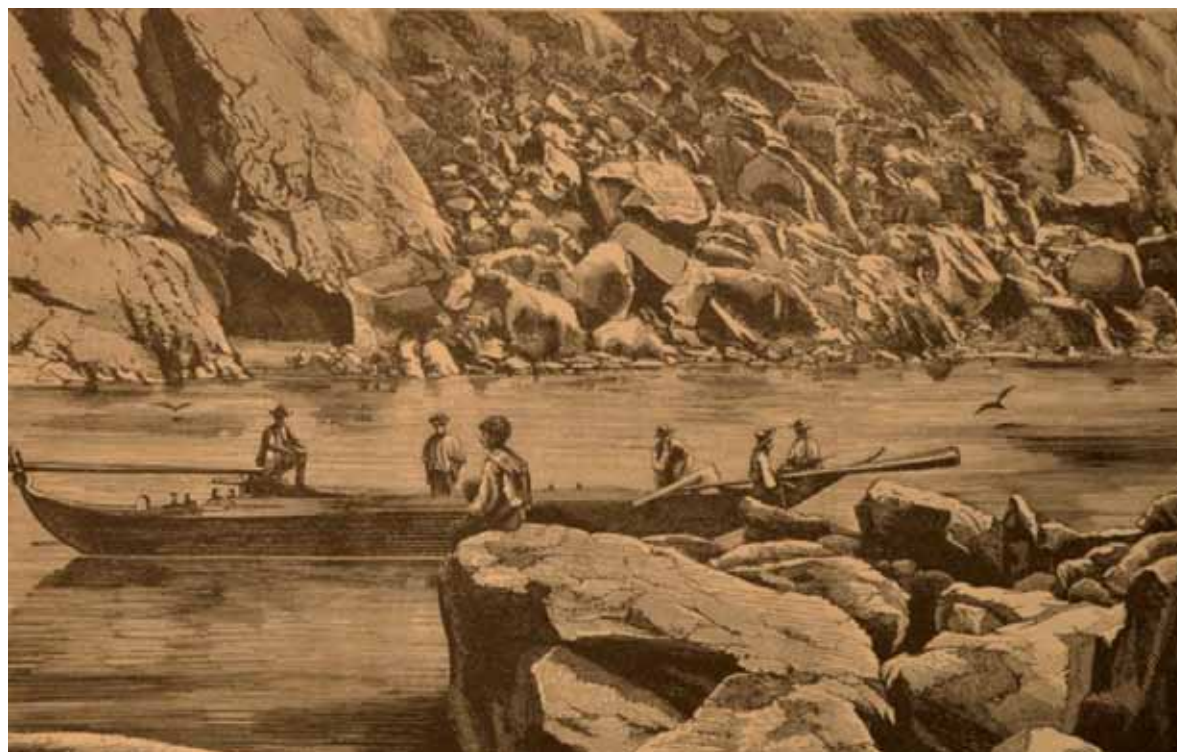

Hoe dominant de Engelse aanwezigheid is in Porto, blijkt wel uit het bestaan van de Oporto Cricket & Lawn Tennis Club, opgericht in 1825, en het British Factory House waar de Britse consul kantoor houdt; het exclusieve domein voor Engelse wijn- en olijfolie-exporteurs. Heel zijn leven lang blijft Josef James Forrester pleitbezorger van taxfree portwijnimport in Engeland. Een niet aflatende poging om afzet te vinden voor de enorme voorraden wijn die hij en de andere Engelse portbaronnen in stock hebben.

van die hoogstaande Dourowijnen zijn grenzen heeft gegeven. Daar spelen ook de Spaanse successieoorlogen uit 1703 een rol in mee, want Portugal wenst haar eigen koers te varen, laverend tussen die van de Spaanse Rei Cathólico uit het aangrenzende Castilië y León en de Engelsen, die vanuit Porto opereren.

Josef James Forrester uit Perth zet in mei 1831 voet aan wal in Porto, om medevenoot te worden in de wijnhandel van zijn oom: Offley, Forrester & Webber. Het zijn roerige tijden. De Napoleontische troepen hebben in 1811 de aftocht geblazen. Het Portugese koningshuis van João VI probeert vanuit Brazilië te regeren. De Engelse generaal Wellington voert het gezag over Portugal. Kroonprins Pedro IV kroont zichzelf in 1826 tot keizer Pedro I van Brazilië en zet zijn dochter Maria II op de troon in Portugal, in een poging om de constitutionele monarchie daar te herstellen. Edoch, de liberale geest is al lang uit de fles. De oude adellijke orde tracht nog wel haar grip terug te krijgen, maar de echo van de idealen van de Franse revolutie uit 1789 missen hun effect niet.

Forrester is een begenadigd auteur en schilder. Hij documenteert alles wat hij ziet en brengt vooral de de Dourovallei in kaart, waardoor de rivier beter te bevaren is geworden. Twee kaarten maken hem echt beroemd, de *cartograficas célebres*. Hij brengt zorgvuldig de vinhateiro in

beeld. De Portugezen verheffen hem in 1855 in de adelstand: baron Forrester. Hij is een ware pionier en is head strong, dat bewijst hij zowel in Portugal als in Engeland. Hij is lid van de Londense Geographical Society en hij beheerst het Portugees, een unicum onder de Engelsen. Hij maakt zich geliefd door zich te gedragen als gelijken onder zijns gelijken. Nou ja, niet helemaal. Hij laat een klassieke barque (schip) ombouwen tot een aangenaam varend verblijf voor hem en zijn geliefde. Dat schip wordt hem in mei 1861 noodlottig, als het kapseist en hij als enige jammerlijk verdrinkt, vlakbij de plaats die hij zelf lyrisch heeft beschreven als *one of the wonders of the world*, de Gorge in de Douro. In die omgeving ligt ook de Quinta do Vesuvio, het wijngoed van zijn geliefde Dona Antónia Ferreira, beter bekend onder haar koosnaampje

Ferreirinha. Zijn lichaam is nooit teruggevonden, zoals het hoort met echte helden.

In 1847 is Forrester weduwnaar geworden. Zijn Schotse vrouw Elisa Cramp en hun jongste dochtertje Maria sterven tijdens de tyfusepidemie. Al vanaf 1839 doet hij veel zaken met Bernardo Ferreira en begint een geheime romance met diens dochter Antónia. Ze zijn even oud, dus dat

Zijn lichaam is nooit
teruggevonden, zoals
het hoort met echte
helden

is wel begrijpelijk. Het wordt een hartstochtelijke romance. Ze delen hun hart, maar ook de liefde voor het land en de cultuur, vanaf Porto tot aan de Spaanse grens landinwaarts waar Quinta do Vesuvio ligt. De Dourovallei is nu Unesco Werelderfgoed. Forrester en Dona Antónia hebben daar zeker aan bijgedragen. Forresters gedetailleerde tekeningen en beschrijvingen zijn een rijke bron voor historici.

Maar ook Dona Antónia Adelaida Ferreira mag er zijn. Zij is geboren in 1811, in het jaar dat de Franse troepen zijn vertrokken. Het koningshuis woont, op instigatie van de Engelse generaal Wellington, in Brazilië. (Van de Beef Wellington: ossenhaas in bladerdeeg met champignons, parmaham en een vleugje Franse mosterd). Het

De nieuwe reis naar de sterren

ancien regime laat een ontredde en verarmd land achter en chaos in de wijnbouwsector. Het vredes- en handelsverdrag van 1810 met Engeland ondervindt veel weerstand. De Engelsen hebben daarbij toegang tot Braziliaanse havens gekregen, waardoor Portugal zijn unieke handelspositie kwijt is geraakt, wat weer bijdraagt aan de verslechterende economie. Dona Antónia's vader, José Bernardo, grijpt zijn kans om als ondernemende burger, onafhankelijk van de staat, het latere wijnimperium Ferreira te vestigen. De familiegeschiedenis is een afspiegeling van de geschiedenis van de Douro en haar fantastische wijnen.

Dona Antónia trouwt in 1834 met haar neef Antonio Bernardo II Ferreira, ongetwijfeld om het familievermogen te beschermen. Haar echtgenoot sterft tien jaar later en de weduwe begint daarna haar romance met Forrester. Toch trouwt ze in Londen in 1857 met een zekere Francisco José da Silva Torres. Dat was ook voor baron Forrester een domper. Als deze echtgenoot in 1880 overlijdt, is ze voor de tweede keer weduwe. Haar enorme vermogen bouwt zij op met de

erfenissen van haar overleden ega's en ook van haar vaders kant stroomt er veel geld in. Ze was enig kind; net als haar dochter Maria da Assunção. Die trouwt met de graaf van Azambuja, een achterkleinkind van koning Dom João VI en is daardoor ook zeer vermogend.

Dona Antónia, ontpopt zich tot een geweldig ondernemer, die in de loop der jaren haar bezit uitbreidt tot maar liefst 27 wijnproducerende quintas, in 1877 met een totale productie van 6.000 vaten. En dat in een periode waarin de wijnbouw grote technische problemen kent. De catastrofale effecten van de druifwortelluis en de gevolgen van meeldauw zetten alles zwaar onder druk. Vanaf 1856 treden deze problemen overigens in de hele Europese wijnbouw op. Omstreeks 1880 heeft men door enting de teelt beter onder controle, waarna de productie zich verder ontwikkelt. De begrafenisstoet bij het overlijden van Dona Antónia in 1896, is vier kilometer lang. Met duizenden en nog eens duizenden mensen, waaronder maar liefst 95 priesters. Een eerbetoon vanwege haar grote verdienste voor de Douro Superior en haar bevolking.

Het portwijnhuis Ferreira, tegenwoordig eigendom van Sogrape, verkoopt haar Dourowijnen in vijf kwaliteiten. Allen onder Casa Ferreira-label en tegen oplopende prijzen voor de Esteve, Papa Figos en Vinha Grande. Spannend wordt het vanaf de kwaliteitswijnen: Vinhas Velhas - de Callabriga en Quinta de Leda. De topwijnen zijn de honderd euro kostende Reserva Especial van 2001 en 2003 en de Barca Velha van 2000 en 2004, die drie keer zo duur zijn. Kwalitatief zijn de wijnen van deze vier jaargangen volledig vergelijkbaar, maar qua prijs is het opletten geblazen. Afhankelijk van het wijnjaar kun je tweederde op de prijs besparen, terwijl de kwaliteit - zeggen de kenners - niet voor elkaar onder doet. Het is pas echt genieten voor de oplettende wijnliefhebber met Hollandse koopmansgeest, wanneer die weet dat hij een toppertje gekocht heeft voor eenderde van de prijs. Proost!

Ferreira port wordt onderscheiden in de bekende Ruby, Tawny en Late Bottled Vintage (LBV) van respectievelijk 10 en 20 jaar oud. In de rode Duque de Bragança Tawny en de Lágrima witte port.